

Тішъу
Светлан.
Адыгеим
изаслуженнэ
журналист.

Тыгу зыфэуэрэ шам адыгэхэр

2010-рэ илъэсым, гъатхэм, «Адыгэм идунай» зыфилорэ телевизионнэ къэтыныр къытетхынэу операторэу Александр Ни-

кановымрэ сэрырэ Сирием тыклогъагъ. Краснодар тыбыыкли, занклэу къалэу Алеппо тыбыыгъагъ. Гу-псэфэу сыхъатицкӀэ тынэ-сыгъ. Джы непэ Краснодар икӀыштыр хэгъэкли, Москва ибыыклиэу зы къухъэ-лъатэ Сирием клорэп. Хэгъэгур бырсыр, заор шы-зэпыурэп, ащ елӀыты-

гъэуи илӀкыб зэпхыныгъэ-хэр зэкӀэ зэпычыгъэх. Шам тызышылагъэм илъэ-ситӀурэ ныкъорэ тешлагъ. Тызэрыхъэгъэгъэ къэра-лыгъо гупсэфыр, рэхъа-тыр мырзуштэу зэлыхъа-ныр тшӀэныеп. Зэлухыгъэ къалэу, къуаджэу тыздэ-хъэгъагъэхэр къэмышӀэ-жынхэу джы хъугъэх.

Зэпэуцужьым нахъ зи-ушӀомбгъу къэс тэри тигумэкл хэхъо. ТилӀэпкъэ-гъоу Сирием шыпсэхэрэм тыгу афэузы, хъазаб зэрэ-хэфагъэхэр адыгэм идунай игъоджаеу къышышыгъ. ГушӀилэгъу тызфэхъуа-гъэхэм ящылӀклэ-псэукӀэ шхъэихыгъэу къытфалэ-тэгъагъ. Хэгъэгум зао къы-

щытэджныным ахэр ащы-гъум егупшысэщтыгъэхэп. Ау тэ тыкызыкӀыжыгъэм ыуж илъэс темышӀэзэ къэ-ралыгъор къэбырсырыгъ. Тисъемочнэ куп къэбарэу къыугъоигъэхэм, сурэтэу къытырихыгъэхэм непэ мэхъэнэшхо яӀ. Сириер зэ-хэтэкӀоным ыпӀклэ зыфэ-дагъэр телевизионнэ къэ-тынэу «Адыгэм идунай» инӀкӀубгъохэм ащыухъу-магъ. Непэ тыгу зыфэуэрэ тилӀэпкъэгъухэр, ахэр зыщыпсэурэ къуаджэхэр зыфэдэхэр гъэзетеджэхэм ашӀэным пае къэбарэу ащыгъум тыугъоигъагъэ-хэр клӀклэу мы тхыгъэм къыщызэфэхьысыжыгъ-гъэх. ЗэкӀэмкӀи Сирием адыгэ къоджэ 18 ит. Мэ-фипшӀэ тыкызытэм, ахэм зэкӀэмэ тадэхъанэу игъо тифагъ.

Адыгэхэр Сирием клонхэу зэрэхъугъэр

Алеппо, Хомс, Дамаск. Шам шыпсэурэ адыгэхэр нахъыбэу зыдэшӀлэхэр мы къалэхэр ыкӀи ахэм къышӀлӀкыгъэ къуаджэхэр ары. ЗэкӀэмкӀи мы къэралы-гъом адыгэу мини 120-рэ исэу къалыгътэ. Ау тарихӀлэжъхэм къызэралорэмкӀэ, Урыс-Кавказ заом ыуж тилӀэпкъэгъу нэгы-рэ мин 700 фэдиз Сирием ко-щыгъагъэ. Осмэн пачыхъхэм ятетыгъо лъэхъан ахэр мыщ къызыхъэгъагъэхэр. Куп-купэу зэхэтхэу, шэгъогогъо кӀуагъэх. Апэрэ купыр 1868-рэ илъэ-сым кощыгъэ. Ащ хэтыгъэхэр Урыс-Кавказ заом ыуж апэрэ илъэсиплӀым Тыркуем шыпсэ-угъэх. ЯтӀонэрэ купыр 1880-рэ илъэсым къэкӀуагъ. Ащ хэты-гъэхэр апэ Болгарием илъэс 12 шыпсэугъэх. Ау ащи зао къи-таджи, къырагъэкӀыгъэх. Ящ-нэрэ купыр Урыс-Кавказ за-ом ыуж илъэс 40 тешӀэжы-гъэу хэкужым кыкӀи Сирием къэкӀуагъ. Ар зыхъугъагъэр

1919-рэ илъэсыр ары. Купым хэтыгъэхэр къызэрыкӀыгъа-гъэхэр джырэклэ Къэбэртэе-БэлыкӀар РеспубликӀэ тшӀэ-рэр ары. Уни, лэжъапӀи лӀкы-бым зэрэцагъотыштыгъ ахэр клӀэзыгъэгъушӀугъагъэр Осмэн пачыхъхэр ары. Къошыгъэхэр Алеппо пэгъунэгъоу къышы-цугъагъэх ыкӀи агъэпсыгъэ къуаджэм Хъанасир фаусы-гъагъ. Адыгэ псэупӀэу Сирием итхэм зэкӀэми ар анахъ ныб-жыкӀ. ИлъэсишӀэ къыпэу Ос-мэн пачыхъхэм едӀлухи мыщ къэкӀогъагъэхэм ягъгъэхэр къэштыпкъэжыгъэхэп. ШӀоф нӀклэу зэрагъэтӀысхъагъэхэм жыыбгъэм нэмыкӀ зи къащы-пэгъокӀыгъэп. Ау къыным шы-мыштгъэрэ лӀэпкъыр къызэкӀэ-кӀуагъэп ыкӀи тӀэкӀу-тӀэкӀуэу къуаджэр зэтыригъэпсыхъагъ. Апэрэ унэу агъэуцугъагъэхэр джыри Хъанасир зэрэдэтых, гъунэгъу йуашхъэм мыжъо-хэр къышаугъоихэзэ, япсэ-

упӀэхэр адыгэхэм ашӀыгъагъэх.

Къуаджэм Вындыжхэр, Джэхухэр, ХъащырэкӀохэр, Анзорхэр, ЛӀыхэмплӀашхэр цӀэпсэх. ЗэкӀэмкӀи непэ адыгэ нэгырэ 300 дэс, зэгорэм а пчъагъэр фэдитфыкӀэ нахъы-багъ. «Еджэнхэм, лӀоф ашӀэным пае нахъыбэр къалэм кощы-гъэ», — ело Хъанасир нӀлуасэ тызшыфэхъугъэ Анзор Мыхъа-мэт. Мы лӀым иунэ узыхъкӀэ, музей горэм учӀхъагъэу къы-пшӀошӀы. Мыхъамэт ятӀэжъ плӀашгъэхэм хэкужым къызы-дырахъыжыгъэгъэ псэуалгъэхэр, зыпари ахэмызэу, джы къызнэ-сыгъэм кырыхъакӀых.

АНЗОР Мыхъамэт — Си-рием ит къуаджэу Хъа-насир шыц:

«Мыхэр тэркӀэ бэу лъа-плӀэх. Хэкум къызыдыра-щыгъэ пкъыгъох. Илъэ-сишӀэ хъугъэу тиунэ илӀых. Адыгэ чыгум ымэ тщагъэгъупшэрэп».

Тхъууалъ, остыгъалъ, шӀэ-чалъ, шхъылы, шыуанхэр, уты,

гъундж, къамэ ... Мыхъамэт ихъарзынэщ ижырэ хъап-шы-пэу илӀыр бэ. ЛӀэпкъ музей зыригъэушӀомбгъу шӀоигъоу пэсэрэ Іэмэ-псымэхэм хэку-жым къызыкӀокӀи ар ащы-кӀэлупчӀэ. Мыщ фэдэ музей къуапэхэр хэхэс адыгэхэм зэ-

рагъэулуныр яшэн. Тэ талъэ-ныкъокӀэ ащ фэдэ къызхэфэ-рэр макӀэ, гугъу зедгъэшӀырӀэп хъап-шыпыжхэр тыугъоинхэу. Къуаджэу Хъанасир къалэу Алеппо ихъанэ-гъунэ ит адыгэ къоджишӀмэ яз. АдритӀум ацӀэр Мунбыдж, АйндакӀна.

Мунбыдж БеданэкӀохэм агъэпсыгъ

Мунбыдж анахъ адыгэ псэ-упӀэ инэу Сирием итхэм ащыц. ТилӀэпкъэгъоу апэ Болгарием кӀуи нэужым мы хэгъэгум зы-къэзыгъэзэгъагъэхэм якъуадж. 1880-рэ илъэсым адыгэ унэгъо

700 фэдиз, анахъ макӀэмэ зы унагъом нэгырищ исэу, мы чыплӀэм къышыцугъагъэх.

СИХЪУ Наджи — Сирием ит къуаджэу Мунбыдж щӀэпсэу:

«Адыгэхэм къыныбэ-ралӀэгъуагъ мы хэ-гъэгум. КъызэкӀош-хэм, зы унэ хъа-зыр агъотыгъэп. ЗэкӀэ алэ-шхъытӀукӀэ зэтырагъэп-сыхъэгъагъ. Мары непэ тикъуаджэ зыдэщыт чыплӀэми

къурэ нэмыкӀ итыгъэп. СятӀэжъу Сихъу Исхъакъ Мунбыдж зэрагъэпсы-гъэм фэгъэхъыгъэ къэ-бархэр къысфилотэгъа-гъэх».

ГушӀилэгъу тызфэхъугъэ Сихъу Наджи илъэс 85-рэ ыныбж. Иакъыл чан, сэмър-кӀэу ин хэль. «Арафат шхъа-техъо» телӀэу зытӀэжъгъум, «араб шӀыкӀэба ар?» тӀуагъэ.

«Градус 50-м клӀхъэу фабэр пшхъэшыгу иты зыхъукӀэ, къэпшӀлӀэщт зытепхъошты, зы-темыхъошты», — джэуапэу къытитыжыгъ. Наджи къыло-тагъэмкӀэ, адыгэ тӀысыпӀэу Мунбыдж къыхэзыхыгъагъэр хъаджэу БеданэкӀо Мыхъамэт. Шы хэкӀотагъэу Болгарием къыкӀыжыгъэгъэ купым ар хэтыгъ. ШхъонтӀэрымэ зы-тырихырэ чыплӀэр зельэ-гъум, игъусэгъэ лӀа-къохэр ыгъэдалохи, мыщ къышцигъэуцу-

гъэх. Мунбыдж непэ Мэрэты-къохэр, БгъуашӀэхэр, БрантӀ-хэр, ЦӀйхэр цӀэпсэх. ЛӀэжъуа-цӀэхэр зызэхэтэхыхэм хэкум-кӀэ зышыпсэуштыгъэхэр къэт-шлагъ. Илъэси 130-кӀэ узӀклэ-ІэбӀжымэ, Мунбыдж къышы-уцугъагъэхэр зэкӀэ Хъакуры-нэхъаблэ кыкӀыгъэх.

АйндакӀнэ ижъ стыр

Алеппо пэгъунэгъоу джыри зы адыгэ къуаджэ шыт. ЫцӀэр АйндакӀна. Ащ тызышагъэу Алеппо Адыгэ Хасэм итхъама-

тэ игуадзэу Санэ Хъаний джы-ри гъогу тытетзэ, зышчыгъозэ къэбархэр къылотэгъэх. «Тыз-даклорэр клодыжрэ адыгэ

псэупӀ пӀоми хъушт», — ыуагъ. Чылэм тызыдахъэм унэ зэтет бэлахъхэр зэрэша-шыхэрэр къэтлӀэгъугъ. Кло-

дыжышӀо теорэп мы къуа-джэм — апэрэ зэфэхьысы-жъэу тшӀыгъэ. Нахъ тылӀы-кӀуатэ къэс тапэ арабхэр бэу кыифэхэ зэхъум, Хъаний игу-шӀлӀэхэм ямэхъанэ къыдгу-рылуагъ. Машинэм тыкызы-риклэу, жыы стырыр къытӀу-

уагъ. Къурэу шытым машӀо къыкӀигъэнэщт къыпшӀуигъэ-шӀэу, дунаир фэбагъэ. Гъатхэр мыщ фэдэмэ, гъэмафэм сыдэу хъужхэра?

(КъыкӀӀэлыклорэр
я 8-рэ н. ит).

(Къызылэлыкlorэр
я 7-рэ н. ит).

1880-рэ илъэсым Болгари-
ем къыкIыжыгъэгъэ адыгэ-
хэр Тырку хыкумэтым мы
чыплэм шигъэтысыгъагъэх.

Айндакнэ ащыгъум адыгэ
унэгъо 35-рэ къышцугъагъ.
Ахэтыгъэх ахэм БэщыкIохэр,
Лыхъураехэр, ТемзэкIохэр,
ТамыкIохэр, ЧэтзакIохэр...
Непэ Айндакнэ адыгэ унэ-

гъуибл нахъ дэсыжкIэп. Ахэр
зэкIэ БэщыкIо Баширрэ Амир-
рэ яунагъо къеблэгъагъэху,
тэри тахъагъ. Шуфэс къы-
тахыгъ, ау зэхэтхыгъэр араб
гушыгъу «Альэлн...Ахълэн...».

КыкIырэр — «Шукъеблагъ».
Айндакнэ адыгабзэ зышIэу
къыдэкIыгъэр нэбгыритIу —
БэщыкIо Амиррэ Ягъэнэ
Яшаррэ. Мы нэбгыритIур Джо-
ланым къышыхъутгъэх. Джырэ

уахътэм Израиль ыубытыгъэ
Iуашхъэр ары сирие адыгэхэр
ДжоланкIэ заджэхэрэр. Куп
Iужоу тильэпкъэгъухэр ащ
шызэхэсыгъэхэти, бзэр дэгъоу
зэрагъэшIагъ.

Алеппо адыгэхэр зэреджэрэр Хьалэб

Нэбгырэ миллионитIурэ ны-
кIорэ мы къалэм щэпсэу. Си-
рием имызакъоу, къыблэ къэ-
ралхэм ясатыу гупчэу алыгътэ.
Щэн-щэфэн Iофэу хэгъэгум зэ-

шIуихырэр зэкIэ мы къалэм
епхыгъ. IофшIэгъу мафэхэм
иурамхэм хьал-балыкъышхо
атет, бэдэд ащызэблэкIырэр.
Цыфэу дэсым фэдиз а зы ма-

фэм Алеппо къыдэхъэ, дэкIы-
жы. Мы къэлэ иным тильэп-
къэгъу нэбгырэ мин 20 фэдиз
щэпсэу. Цыф гъэсагъэхэр, лы-
тэныгъэ ин зыфашыхэрэр ахэм
мымакIэу ахэтых.

Нидал Хьапакъ хирург-кар-
диолог. Гум зыщелэзэхэрэ гуп-
чэм иврач шхъаI. ИлэкIокIэ
Шъэожъхэм ащыщ. Хьалэб
имедицинскэ университет къы-
зеухым ыуж Великобританием
операцие шыным зыщыфи-
гъэсагъ. Илъэс 30 хьугъэу вра-
чэу Iоф ешIэ.

**ШЪЭОЖЪ Нидал — гу
уэхэм зыщелэзэхэрэ
гупчэу Алеппо дэтым
иврач шхъаI:**

**«Сятэрэ сянэрэ врач ты-
хунэу фэягъэх. Сэщ
нэмыкIэу шыпхъоу
Хьазар медицинэм фе-
джагъ. Анестезиологэу**

**непэ ар къыздэлажъэ.
Англием ыуж Дамаскэ
Iоф шысшIагъ. ЕтIанэ
мы гупчэм ипащэу сы-
загъэнафэм Алеппо сы-
къэкIоужыгъ. НэмыкI
хэгъэгухэм къарыкIыхэу
сымаджэхэр къысфакло-
хэуи къыхэкIы. СишIуа-
гъэ зэкIэми язгъэкIы-
ным сыпылъ».**

Шъэожъ Нидал зиптэщэ Iэза-
пIэр гум епхыгъэ хирургиемкIэ
Сирием итхэм анахъ шхъаI.
Зы илъэсым къыклоцI опера-
цие 700 фэдиз шашы. Тэ ты-
зыклогъэ мафэми Шъэожъ Ни-
дал операцие ышIыгъ. Илъэс
65-рэ зыныбж хьульфэгъэм
ыгу еклолIэрэ лъынтфэхэм
ащыщ зэблихъугъ.

Нидал зэрэлазэр, ышIэрэм
хэшIыкI ин зэрэфыриIэр нэ-
рылгъэу тфэхъугъ. Цыфым

шыпхзэ, унэхэр зэтыралхъэ-
щтыгъэх. Джащ фэдэу нэ-
жъэхьаблэмэ яшагу IлоцIхэм
ижырэ хьап-щыпхэр бэу
адэлых. Пасэм агъэфедэщты-
гъэ мыжъошхьалхэр, гуры-
хъухэр мыщ шашыщтыгъэх.

**БРАКЪЫЕ Ахьмэд — Си-
рием ит къуаджэу Тлил
щэпсэу:**

**«Сэ сятэ мыжъошхьал-
хэр ыулуштыгъэх. Илъэ-
сэу зишIыгъэр, зыфи-
шыгъэ унагъом иадыгэ
лъэкъуацIэ хиутышты-
гъэ. Мыры мыщ тетха-
гъэр — «Мэрэтыкъу,
1962-рэ илъэс».**

Ахьмэд къыуагъэм гупшы-
сэ зэшIэгъонхэр тигъэшIы-
гъэх. Сирием шыпсэурэ адыгэ-
хэм япаспортхэм адыгэ лъэ-
къуацIэхэр адатхэшIурэп, ау
ялэкIо амыгъэгъошхьанымкIэ
альэкл къагъэнагъэп. Мыжъо-
сыным фырыгъунэу унэгъуа-
цIэр хауIукIыгъ. Тлил шхъал-
хэм БлэнэгъапцIэ, Лыхъурай,
Гъотыкъо, Дэпчэн, Тыгъужь
атетхагъэу тыкъяджагъ.

ЗэкIэмкIэ нэбгырэ 600 фэдиз
къуаджэм щэпсэу. Ахэм яна-
хыбэр пенсием Iуагъэх. Ныб-
жыкIэхэр Хомс кошыгъэх. Ау,
джы зэхэтхыгъэ къэбарым-
кIэ, ахэри къуаджэм еклужы-
гъэх. Къалэм зыфэклогъэгъэхэ
IофшIапIи, еджапIи дэтыжкIэп.
Тлил ащкIэ иIофхэр нахъ дэ-
гъулох. Илъэси 10-кIэ узэкIэ-
Iэбжымэ мылкъу зыIэкIэлэ
Фирас Осман икъоджэ гупсэ
хызмэтшIапIэхэр дигъэуца-
гъэх. Фирас илэкIокIэ Чэта-
шIэхэм ащыщ. 1986-рэ илъэ-

сым Украинэм ит къалэу Львов
фармакологиемкIэ институтэу
дэтыр къышиухыгъ. Ащ ыуж
Москва, Семашкэм ыцIэ зы-
хырэ медицинэ университе-
тым шеджагъ.

**Фирас ОСМЭН — цашIэ,
Сирием ит къалэу Да-
маскэ щэпсэу:**

**«ЗэшиплI тэхъушъ, зэ-
кIэми медицинэм ты-
феджагъ. Университе-
тым ыуж дзем хирургэу
сыщылэжъагъ. Жэпкъ-
нэгъу зэхэт операциехэр
сшIыштыгъэ. ДжырэкIэ
цэшIэ клиникэхэр къы-
зэлусыхъэх. ЦакIэ цы-
фым Iубгъэуцон зэрэ-
плэкIышты шыкIэхэр
зыушэтырэ шIэныгъэ
гупчэ зэхэсцагъ».**

Цэ IэзапIэхэу ЧэтэшIэ Фирас
ыгъэларышIэхэрэм нэбгырэ 80
фэдиз ащэлажъэ. Ахэм азыны-
кIор адыгэ. Фирас лэпкъ Iо-
фыгъоухэм агъэгумэкIырэ цыф.
IофшIэн инэу зэшIуныхыгъэхэм
ащыщ илъэпкъэгъухэм Iоф-
шIапIэ зэраригъэгъотыгъэр.
Адыгэ къуаджэхэм хызмэт-
шIапIэхэр ащигъэпсыгъэх. Ащ
фэдэу Нэжъэхьаблэ дигъэуцо-
гъэ тхьацухэкIышI ыкIи дэ-
гъэшI фабрикэхэм яIофшIэн зэ-
пыурэп. Мыщ фэдэ гузэжыгъу
зэманымкIэ ахэр Iэрыфэгъу
шыпкIэх. Бысымэу тиIэгъэ
Тыгъужь Адиб Тлил макарон-
нышI фабрикэр егъэларышIэ.
БэмышIэу ащ телефонкIэ сы-
дэгущылагъ. КызырIуагъэм-
кIэ, хызмэтшIапIэм Iоф ешIэ,
мэээ лэжъапкIэри амыгъэгъу-
жоу цыфхэм араты.

къыхагъэщырэ бжъэдыгъу чы-
лагъохэм ацIэ техыгъэу ахэр
аусыгъэх. Адыгэхэр мы чы-
плэм 1876-рэ илъэсым къы-
шыцуцугъэх.

(КъыкIэллыкlorэр
я 9-рэ нэбгырым
ит).

Тлил — Нэжъэхьабл

Къалэу Хомс. Сирием шы-
кIорэ заор мыщ къышежъагъэу
алыгътэ. Мы къалэм ыкIи ащ
къешIэкIыгъэ къуаджэхэм
адыгэ нэбгырэ мин 20 фэдиз
ащэпсэу. Хомс апэ щытлэгъу-
гъэр Адыгэ Хасэ Унэр ары.
Цыфхэр мыщ къышызэрэу-
гъоигъэхэу къышчытажэщты-
гъэх. Дамаскэ ШушIэ Хасэм
ианыхъ къутэмэ инхэм мыр
ащыщ. Гъунэгъу адыгэ къуа-
джэу щытхэри мыщ епхыгъэх.
Тибысымхэм къызэрэIуагъэм-
кIэ, гъот макIэ зиIэ унагъо-
хэм, гузэжыгъу чыплэ ифагъэ-
хэм Хасэр IэпыIэгъу афэхъу —
ар япшъэрылъ шхъаI. Гушчы-
Iэм пае, 1967-рэ илъэсым Из-
раильрэ Сириемрэ азыфагу
кытэдджэгъэгъэ заом унэнчъэу
тильэпкъэгъу унэгъо пчъагъэ
къыгъэнэгъагъ. Хомс Адыгэ
Хасэм ащ фэдэхэм IэпыIэгъу
зэрафэхъушты амалыр къыгъо-
тыгъ.

**НАЖЪЭ Хьасан — Сири-
ем ит къуаджэу Тлил
щэпсэу:**

**«Адыгэ ШушIэ Хасэм
банкым ахъщэ чыфэ
къырихи, къатитф хъу-
рэ унэ зэтетипшI ыгъэу-
цугъагъ. Унэ пэпчэ унэ-
гъо 40 чIэфэ. Джоланым
къытекIыгъэ адыгэхэм
ахэр аритыгъэх. Унэ
уасэр илъэс 20-кIэ тIэ-
кIу-тIэкIузэ атыжыгъ».**

Нажъэ Хьасан унэу зигугъу
къышIыгъэхэр къытигъэлъэ-

гъугъагъэх. Ахэр зы хьаблэ зэ-
дытетыгъэх. «Зэдытетыгъэх»
сэлэ джыдэдэм зы унэ псаоу
щытыжъэпышъ. Хомс къэмы-
шIэжыныу, анахъ фыкъоныгъэ
ин зыфэхъугъэ къалэхэм ащыщ.

Нажъэ Хьасан зыщыщ къуа-
джэу Тлил Хомс километрэ 15
ныIэп зэрэпIудзыгъэр. УIэшы-
гъэ IуачIэхэр ащ дахъэхэу
къыхэкIыгъ, ау чылэр къызэ-
тенагъ, щымызэуагъэхэу ары
къызэралорэр. Тлил тызыщэ-
Iэм, зиунэ тисыгъэ бысымхэу
Тыгъужь Адибэр Санэрэ ныбд-

жэгъуныгъэ пытэ адытиIэ хъу-
гъэ. ИнтернетымкIэ садэ-
гушчыIэ, ары пэпчэ «тэ тикъуа-
джэ рэхъат, тыдэмыкIэу ты-
дэс» алошъ, сэри сэрэхъаты.
Тлил шыпсэурэм инахыбэр На-
жъэх. Ащ елгытыгъэуи адыгэ-
хэр ащ зэреджэхэрэр Нэжъэ-
хьабл. Мы къуаджэм 1880-рэ
ильэсым апэрэ адыгэхэр къы-
шыцуцугъэх. Чыплэм ащыгъум
зи шыпсэуштыгъэп, ау илъэс

400-кIэ узэкIэIэбжымэ агъэу-
цугъэгъэ унэжъхэр дэтыгъэх.
Непэ къызнэсыгъэми ахэм
ащыщхэр къуаджэм къыдэна-
гъэх.

**БГЪУАШЭ Адиб — Сири-
ем ит къуаджэу Тлил
щэпсэу:**

**«Мы сищагу дэт къа-
къырыр зэгорэм цыф
псэупIагъ. Ар пэсэрэ**

**шыкIэу зэтыралхъагъ.
ЯтIи, пшахъуи дэмы-
лъэу, мыжъо инхэр мы-
жъо цыкIухэмкIэ зэрэ-
гъэубытыгъэу дэпкъхэр
шыгъэх».**

Мы ижырэ зэтэльхьакIэм
щысэ тырихи, ежъ Адиби шагу
IлоцIым ешIушIагъ. Мыжъо
чэукIэ ар къышIыхъагъ. Тлил
пэлулъ шъофхэм мыжъошхохэр
арытэкъогагъэх, ахэр къа-

ит

Сирием КъунчыкIохьаблэ

Алеппо тыкIыкIи Хомс
тыкъызэкIом, къытпэгъокIыгъэ
Нажъэ Хьасан программэу
агъэхъазырыгъэм пIэшIоры-
гъэшъэу нэIуасэ тыфшIыгъ.
Тыздащэшт къуаджэхэм ацIэ

къызыреIом, зэхэтхыгъэр дгъэ-
шIэгъуагъэ. «Бжъэдыгъу шъо-
лырым шукIыхъагъэу шъу-
лыгътэ», — къыхигъэщыгъ ти-
бысым ыкIи зигугъу къытфи-
шыгъэ чылэхэр цIэ тIуры-

тIуклэ къыпчыгъэх. Эн-нысэр
— КъунычыкIохьабл, Тел-
Хьамыр — Джэджэхьабл,
Асилэ — Инэм, Тлил — Нэжъэ-
хьабл, Тел-Снар — Нэчэрэзый,
Абу-Хьамами — Хэусэ ин,

Тэл-Иэхъад — Хэусэ цыкIу,
Дэл-Иджын — Гъобэкъуай,
Дэл-Фул — ПэнэжыкIуай.
АрапыцIэм готэу къоджэдэс-
хэм адыгацIэр къыхагъэщы.
ХэкумкIэ къызыдыкIыгъэхэу

(КъызылълъыкIорэр
я 8-рэ н. ит).

**ХЪАКIЭЦЫКIУ Гасан —
Сирием ит къуаджэу
Тел-Снар щэпсэу:**

**«Бжъэдыгыу къуаджэхэр
зэкIэ зы къуапэм щытых.
Зым удэкIы пэтзэ,
адрэм ыцIпэ къэолъэ-
гъу. ТызэрэшIэ, тызэха-
хъэ. Тихъяри, тигумэки
зэдэтIэты».**

ХъакIэцIыкIу Гасан зыщы-
щыр Тел-Снар. Ежъ зреджэрэр
Нэчэрэзый. Гасан ордус, пщы-
нау. Сирием ибжъэдыгыу чIы-
налъэ шагъэджэгурэ нысасэхэм
зэкIэмэ ахэлажъэ. Усэхэри мэ-
къамэри ежъ къыхыхы, ащ фэ-

дэу ордэ 17 зэхилъхъагъ.

Лъэпкъ культурэр дышгъэ
кIэнэу хэхэс адыгэм ыухъумагъ.
А пщынэ макъэр зыдэмыIукIы-
рэ къуаджэ тыдэхъагъэп. Джащ
фэд лъэпкъ хабзэри. Тапэ къи-
фэрэм зэкIэми «шъукъеблэ-
гъэр» яапэрэ шIуфэс гушыл.

Къуаджэу Эн-Нысэр. Адыгэ
хэкум ит чылагъохэр хъэблэ-
хъаблэу зэрэзтеуыгъэхэм фэ-
дэу мыри зтеуыгъ. Гъобэ-
къое, Хъатикъое, Къунчыкъо-
хъэблэ, Пчыхъалыкъое хъа-
блэхэр хахъэх. Эн-Нысэр ина-
хъыжъ гъэшIуагъэхэм ащыщэу
Бэрэтэрэ Бурхъан ихъакIэщ
къоджэдэхсэр къыщытажэхэу
тахъхъагъ. Лъэпкъым къыры-
кIуагъэм ыкIи неущ къыщы-

шIыщтым ыгъэгумэкирэ бысым
зиунэ тыхъэгъагъэр. Хэкум къи-
кIыгъагъэ Бэрэтэрэ Али-ефэнд
Бурхъан икъорэлъф. Адыгэ
унэгъуи 150-у мы чIыпIэм
1876-рэ илъэсым шагъэтIысы-
гъагъэхэм ар ахэтыгъ.

**БЭРЭТЭРЭ Бурхъан —
Сирием ит къуаджэу
Эн-Нысэр щэпсэу:**

**«Мы зэкIэ мээ зэхэкIы-
хъагъэу щытыгъ. Тятэжъ
пашъэхэр къызэкIохэм,
апэрэ илъэсищым, къу-
аджэр алэтыфэ, гъо-
чIэгъэхэм ачIэсыгъэх».**

**НЭМЫТIЭКЪО Омар —
Сирием ит къуаджэу
Эн-Нысэр щэпсэу:**

къоджэдэхсэм тагъэлъэгъугъ.
Ар илъэси 120-рэ фэдиз зы-
ныбжъ мыжъо лъэмыджыжъэу
гъунэгъу псыхъом телгыр ары.
«Тятэжъхэр зыфэмылазэхэ щы-
лагъэп» аIозэ, лъэмыджыр зэрэ-
зэтыралъхъагъэр къытфалотагъ.

**ХЪУАДЭ Сухъел —
Сирием ит къуаджэу
Асилэ щэпсэу.**

**«Мыжъор IэкIэ паупкIы-
зэ, псыхъо зэпырыкIы-
пIэр ашыгъагъ. Ылъап-
си, ышъхы пытэ дэдэу
щыт. Мары, шъолъэгъу**

**«Сятэ ятэу Ахъмэд—
ефэндыр ары хэкужым
къыкIыгъэр. Сэ ар къэс-
лъэгъужыгъэп, ау къэ-
барэу къыIуатэщтыгъэ-
хэр къызнэсыжыгъэх.
ТиллакъокIэ хэкужым ит
къуаджэу Гъобэкъуае
тыщыщ».**

Бэрэтэрэмэ яхъакIэщ тызщы-
Iулагъэхэр зэджэжъхэ хъумэ,
ацIэ къыралощтыгъэп. Гушылэм
пае, Бэрэтэрэ Бурхъан зыфа-
гъазэмэ, Абу-Кэмал аIо. Къи-
кIырэр — Кэмалэ ят. А зэджа-
кIэм ыпшъэкIи гу лъыттагъ.
Нахъыжъым ыцIэ къыралорэп.
Тым зыфагъазэмэ — Абу-Кэ-
мал, ным еджэхэмэ — Ум-Кэ-

мал аIо. Мы шIыкIэр адыгэ
хабзэу тигушылэгъухэм къа-
шIошIыщтыгъэ, зэрэхэукъохэ-
рэр зятIом, агъэшIагъо икIугъ.
Узхэсыр къыобэки хъумэ,
ихабзэ ифэмэ-бжъымэ къып-
тырихъашт, ыбзи Iэрыфэгъу
пфэхъушт. IэкIыбым уклон
ищыкIагъэп ар бгъэунэфыным
пае. Лъэпкъ макIэхэм ар ягу-
мэки.

Хомс ихъанэ-гъунэ ит адыгэ
къуаджэхэм зэкIэми такъыщы-
мыуцугъэми, ахэм такъыблэ-
кIыгъ. ТыкъезыщэкIыгъэ На-
жъэ Хъасан якъэбархэр къыт-
фиIуатэхэзэ, гъогур къызэпыт-
чыгъ. КъызэрэтиIуагъэмкIэ, мы
лъэныкъом чIыгулжыным бэ-
лахъэу щыпылтых.

Тэри Инэм тыщыщ

Къуаджэу Асилэ тыкъызэ-
рдахъэу «ХъяркIэ шъукъе-
благъ, ти Инэм. Шъукъыздэ-
кIуагъэр шъошIа? Тэри Инэм
тыщыщ», — аIозэ ащ дэхсэр
къытпэгъокIыгъэх. Мы къуа-
джэр зыгъэпсыгъагъэр ХъэпкIэ
Юсыф. Ар зыдэсыгъэ шагур
къытагъэлъэгъугъ. Шхалпэр,
гъолыпIэ унэр, хъакIэщыр...
зэкIэ зэпытэу, адыгэ шагур гъэ-
псыкIэу мы хэлпэжыр зэрэщы-

тыгъэр къэлъагъо. Анахъ дгъэ-
шIэгъуагъэр шагур кIоцIым идэ-
хъапI. Пхъэ къэлэпчъэ иным
цIыфкIопIэ пчъэ цIыкIу хэшIы-
хъагъ. Инэм щыцI Дэпчэн Фа-
хъир къызэрэтиIуагъэмкIэ, мыщ
фэдэ шIыкIэ Сирием шагъэфе-
дэрэп. Мы къэлэпчъэшIыныр
хэкужым щызэрагъэшIэгъэ
амал.

Инэм адыгэхэм ашыгъагъэу
джыри зы псэолъэ гъэшIэгъон

Черкес мамлюкхэм ялъэужхэр

Хомс ыуж Дамаск зыдгъэ-
загъ. Сирием икъэлэ шъхъаIэ
хэгъэгум ианыхъ псэупIэ ин. Нэ-
бгырэ миллионибл фэдиз щэ-
псэу. Адыгэхэр мыщ зреджэ-
хэрэр Шам. Къалэм ыныбжъ
шъыпкъэр зыми ыгъэунэфы-
гъэп. Анахъ псэупIэжъ дэдэхэм
ащыщ. Урымхэм ятетыгъо лъэ-
хъан чырыстан Византием ыIэ
Шамыр илъыгъ. 633-рэ илъэ-
сым арабхэм Сириер аштагъ,
ащ къыщыублагъэу къэралы-
гъор быслъымэн диным ит.
Илъэсишгъэм къыриубытэу
Омейяд пачыыхъэхэм тетыгъо
хэгъэгум щырялагъ. А лъэхъа-
ным ашIыгъагъэхэу мэщыт
дэхэ дэдэхэр Шамым итых.
Анахъ шъхъалэр — Омэуе Джа-
мье зыфалорэр ары. Мэщытым
ишIын илъэси 10 пылгыгъэх.
ПсэолъэшI нэбгырэ мин 12 хэ-
лэжъагъ. Мыжъом, пхъэм, ап-
чым ахэзэгъэрэ анахъ Iэпэ-Iэ-
сэ дэгъухэр ахэм ахэтыгъэх.
Илъэс 1300-рэ фэдиз зыныбжъ
мэщытым зы зэо-банэп пэкIэ-

кIыгъэр. Зэхакъутэуи, агъэс-
тэуи хъугъэ. Ау идэхъагъэ непэ
къызнэсыгъэм чIинагъэп. 1500-
рэ илъэсхэм Сириер Осмэн им-
перием хэхъагъ ыкIи илъэс 400
фэдизыр Осмэн пачыыхъэ
унагъом ыгъэлорышIагъ. А лъэ-
хъаным къыщежъэ Сирием
изыкъегъэлэтын. Тарихълэжъ-
хэм къызэрэтырэмкIэ, къэра-
лыгъом ащыгъум хэхъоныгъэу
ышIыгъагъэхэм адыгэхэм ялахъ
хэлъ.

**КЪЭБЭРТЭЕ Аднан —
къалэу Дамаск щэпсэу,
гъакIо:**

**«Мысыр иIэшъхъэтеты-
гъэхэм ащыщэу, черкес
мамлюкэу Къайтбэй
1460-рэ илъэсым Шам
къэкIогъагъ ыкIи мэээ
заулэрэ дэсыгъ. Зыщы-
псэугъэ чIыпIэхэм илъэ-
уж горэхэр къащигъанэу
ихэбзагъэти, Омэуе мэ-
щытым Iэзэнаджэ тыри-
шыхъэгъагъ. Къэлогъэн
фэе, зэкIэмэ апэу Iэзэ-**

**наджэхэр мэщытхэм
атырагъэуцоу Шам къы-
зэрэщырагъэжыгъэр
ары. Арышъ, тхъалъэум
мырэуштэу къыфэджен-
хэр къэзыгупшысыгъэ-
хэм адыгэ мамлюкыр
ащыщыгъ».**

Джащ фэдэу адыгэ Мысыр
султIанхэу Баркук, Бибарс,
Къаншъау-Огъур зэман-зэманэу
Сирием щыпсэугъэх. ПытапIэ-
хэр, мэщытхэр, Iэзэнаджэхэр...
дэхэ дэдэу, хъырахъышъэу
зэхэшIыхъагъэхэу ахэм мы хэ-
гъэгум къырагъэнагъэх.

Шам хэгъэгум икъэралыгъо
гъэлсын адыгэхэм чIыпIэу ша-
убытыгъэм иушэтын Къэбэртэе
Аднан игъашIэм пылъ. Зэхэ-
убытагъэу тарихъ тхылъ пчъа-
гъэ ащ къыдыгъэкIыгъ.

КЪЭБЭРТЭЕ Аднан:

**«Тилъэпкъ пылъ къэ-
бархэр унагъоу сызща-
пIугъэм щызэхэсхыщы-
гъэх. Сятэ ихъакIэщ зэ-**

**фэсыпIэу ренэу щытыгъ.
Адыгэм игумэки, ихъя-
ри зыфэдэр сыцIыкIуэ
къызгुरыIуагъ».**

Аднан ятэу Мыхъамэт шыу
бэлахъэу, шыгъачъэхэм ахэла-
жъэу щытыгъ. Адыгэ шыухэм
ялыблэнагъэ Сирием имыза-
къоу, Къыблэ хэгъэгухэм аша-
шIэгъагъ. Ахэм якъулайныгъэ
фэдэ зыми къыхафэщтыгъэп.
Шыу тIурытIоу, щырыщэу зэ-
готхэу, апшъэкIэ джыри нэбгырэ
зырызхэр атетхэу, пирамидэ
сурэтхэр агъэпсызэ, шыгъачъэм
хэлажэщтыгъэх. Ащ фэдэ зэ-
нэкъокъухэм ащытырахыгъэ
сурэтхэр Къэбэртэе Аднан
ихъарзынэш хэлтых. Спортым
зэрэпылгыгъэхэр, зреджэ-
щтыгъэхэр, адыгэ шыуашэхэр
ащыгъэхэу хымэ хэгъэгу ти-
лэпкъэгъухэр зэрысыгъэхэр
шIэныгъэлэжыым къытигъэ-
лъэгъугъэх. Сириер 1920 —
1946-рэ илъэсхэм французхэм
яколониёу щытыгъ. А лъэхъа-
ным къэралыгъор зыгъэлоры-

шIэщтыгъэхэм черкес шыу куп
агъэпсыгъагъ. Нэбгырэ мин
фэдиз а шыудзэм хахъэщтыгъэ.
Адыгэ шыуашэр дзэ шыуашэу
ахэм ащыгъыгъ. Шыу купыр
зычIэтыгъэ быракъым францу-
зыбзэм дыкIыгъоу адыгабзэки
тамыгъэ тхыгъэхэр тетыгъэх.
Мы дзэкIолIхэм якъэбархэри
Къэбэртэе Аднан итхылъхэм
къадыгъэхъагъэх. 1948 -рэ илъэ-
сым Израиль Сирием къызте-
банэм, заом имашIо апэу зы-
пэлэуыздагъэхэм черкес шыу
купыр ахэтыгъ ыкIи Джоланыр
шъхъафит ашIыжыгъагъ. Ти-
лэпкъэгъэу бэлахъэу Джэуат
Анзор ащыгъум Сирием ины-
пэ Iуашъхъэм тыригъэуцогъагъ.
Зыфэбэнэгъэ чIыгур къау-ожи,
нэужым джуртхэм атырахы-
жыгъ. Ежъ Джэуат Анзор
ыпсэ заом хилъхъагъ. Зыщы-
псэурэ къэралыгъохэм афэ-
шъыпкъэхэу, яшIошIхэр къа-
ухъумэзэ, ищыкIагъэмэ, псэе-
мыблэжъэу банэхэзэ адыгэхэм
ягъашIэ къахъы. Щылагъэу,
кIуачIэу ахэлпыр зэкIэми агъэ-
федэ. ГухэкIыр — ежъ лъэп-
къым ичIыгужъ ыгухъумэныр
ыIэ къызэрымыхъыгъэр ары.

Анахъыбэр зыдэщыIэр Дамаск

Сирием зэкIэмкIи тилъэп-
къэгъу нэбгырэ мини 120-рэ
щэпсэу. Ащ щыщэу мин 80-р
Шам ыкIи ащ пэгъунэгъу къу-
аджэхэм адэсых. Адыгэ Шыу-
шIэ Хэсашъхъэри Шамым дэт.
Ежъ иунаеу унищ Хасэм иI.
Ахэр хъоо-пшаухэу, шагухэр
къагъэлэульхэу щытых. Лъэпкъ
зэхыхъэхэр, бирам зэIуклэхэр,
джэгухэр ащызэхашъэ хабзэ.

**АКРАМ Исхъакъ — шам
ШыушIэ Хасэм итхъамат:**

**«Шам ШыушIэ Хасэр
1948-рэ илъэсым зэха-
щагъ. А зэманыр ары Из-
раильэ Сириемрэ яапэ-
рэ зэпэуцужыр къы-
зыхъугъагъэр. Тилъэп-**

**къэгъу нэбгырэ 35 -рэ а
заом хэкIодагъ. ЧIэнагъэ
зышIыгъэ унагъохэм
аделэнхэм пае лъэпкъым
Хасэ зэхыщагъ ыкIи
иапэрэ пшъэрылъэу
ащыгъум ащ фашIыгъа-
гъэр шIушIэныр ары.
Джы къызнэсыгъэми
зыщыкIагъэм Iэпылэгъу
егъэгъотыгъэныр Шам
Хасэм ыгъэцэкIэрэ Iоф-
хэм апшъэу щыт».**

Акрам Исхъакъ илIакъокIэ
КIокIомэ ащыщ. КIэлэгъадж.
Географийер университетым
шарегъэхы. Сэнэхъат шъхъа-
Iэм дыкIыгъоу лъэпкъым фэла-
жъэ. Илъэс 30 фэдиз хъугъэу
Хасэм хэт. Журналэу «Iошъхъэ-

(КъыкIэлыкIорэр
я 10-рэ н. ит).

(КъызыкIэлъыкIорэр
я 9-рэ н. ит).

мафэм» иредакторыгъ. Шам ШушIэ Хасэм итхьаматэу джы хадзыгъ.

Мэфищэу Шам тызыщыIагъэм Хасэм икьутамэхэм зэкIа-ми Акрам тарищэлIагъ, ягъэ-

псыкIэ нэIуасэ тыфишыгъ. Къудысые ХасэIэ заджэхэрэм сурэт гъэшIэгъон дэдэ шытлэгъугъагъ. Лъэпкъ зэбгырыдзыгъэм игумэI къыриIотыкIэу ар шыгъэ. Сурэтыр метриплI зишъомбгъогъэ, метрищ зилъэгэгъэ дэпкъым зэрэтефэу пылбэгъагъ.

**ФАДИЛ Закерие —
къалэу Дамаск щэпсэу,
сурэтышI:**

«Сыд фэдиз къин ыпэ
къикIыми, цыфыр зэ-
мызэгъынрэ ымыщэ-
чынрэ шыIэп. Тилъэпкъ
ихэку зычIенэм, хьаза-

бэу ыщэчыгъэр зэкIэмэ
аныхъ дэгъоу Баграт
Шинкуба итхыгъэ къы-
щыриIотыкIыгъ. Заур-
къан икьэбар мы сурэ-
тым сэ къыщызгъэлъэ-
гъожыгъ».

Фадил Закерие илIакъокIэ
Лышэмэ ащыщ. СурэтышIыным

ицIыкIугъом къыщегъэжыгъэу
фэIаз. Уашъор, тыгъэр, псы-
хъор, икьоджэгъухэр -зэкIэ
ыльэгъухэрэр сурэткIэ къыре-
IотыкIых. Баграт Шинкуба иро-
манэу «Последний из ушед-
ших» Лышэ Фадил исурэтышIы-
гъэкIэ къыгъэлъэгъуагъ.

СтIашъу Ихьсан игукIэгъу

Сирием щыпсэурэ адыгэхэм
псэолъэшI, инженер, кIэлэгъэ-
джэ, врач цIэрыIохэр бэу къа-
хэкIыгъэх. Ахэм ащыщ тэ ти-
республикэ щызэIахIэрэ док-
торэу Уджыхъу-СтIашъу Ихь-
сан. Ихьсан Германием ит къа-

лэу Бремени непэ щэпсэу, ау
къызшыгъугъэ Сириер шыгу-
пшэрэп. Докторым иунэе
мылкъукIэ сабий зэфэсыпIэ
Шам шаригъэшIыгъ. Адыга-
бзэм изэгъэшIэн ар фытегъэ-
псыхъагъ.

**ШАГУДЖ Роз — Дамаск
илъэпкъ кIэлэцIыкIу
IыгъыпIэ ипаш:**

«Мы кIэлэцIыкIу Iыгъы-
пIэр 2002-рэ илъэсым
къызэIутхыгъ. Илъэси-

щым къыщегъэжыгъэу
гурыт еджапIэм нэсыфэ-
хэ сабийхэр етэгъаджэх.
ЗэкIэмкIи кIэлэцIыкIу 80
фэдиз къэкIо. Дамаск
имызакъоу, гъунэгъу
къуаджэхэми ахэр къа-
рэкIых».

Мы IыгъыпIэр къызэIузыхы-

гъэ Уджыхъу-СтIашъу Ихьсан
«Аферым!» фэпIонэу зэрэтефэ-
рэр кIэлэцIыкIухэм нафэ къа-
шыгъ. Мыщ фэдэ цIыкIухэр
IэкIыбым адыгабзэкIэ шыгу-
шыIэхэу бэрэ уапэ къифэштэп.
Илъэси 150-рэ хымэ хэгъэу
щыпсэугъэ адыгабзэр Сирием
щылыбкIотэным игугъапIэхэр
зэхэтхыгъэм къытитыгъ.

Джолан Iуашъхъэм ишъэфхэр

«Голландские высоты» зыфа-
Iорэ Iуашъхъэм адыгэхэр зэ-
реджэрэр Джолан. Ар зэблэкIы-
пIэ чIыпIэм шыт. Къэралыгъо
пчъагъэхэм ар къаухъурэи.
Къунейтрэ уикIэу уIомэ, зы
сыхъаткIэ Иорданием, Ливан
ыкIи Палестинэм уанэсыщт.
Джоланыр -Израильрэ Сири-
емрэ зыфызфэгубжыгъэхэ
къуап. КъэралыгъуитIур пчъа-
гъэрэ зэзэуагъ. 1948-рэ, 1967-рэ,
1982-рэ илъэсхэм зэо зэпэ-
уцуужьхэр яIагъэх.

Тарихъым зэрэхэтымкIэ,
Джоланым икьэлэ шъхьаIэу
Къунейтрэ 1759-рэ илъэсым
чIыгур шысысыгъагъ. Ащ къы-
кIэлэцIыкIогъэ илъэс 80-м къа-
лэм зи цыф дэсыгъэп. 1877-рэ
илъэсым апэрэ адыгэ унэгъуи-
пшIэу мыщ къыщыуцугъагъэ-
хэм Къунейтрэр икIэрыкIэу
агъэуцуужьыгъагъ.

Джы Джоланыр Израиль
ыубытыгъ. Арап-джурт заом
ыпэкIэ километрэ 60 зыкIы-
хэгъэ къушъхъэтым нэбгырэ
мин 57-рэ шыпсэуштыгъэ.
ПсэупIэ 200 фэдиз итыгъ. 13-мэ
адыгэхэр адэсыгъэх. Ахэр —
къалэу Къунейтра, къуаджэхэу
Мансура, Сальмоньер, Гъензи-

уан, Фахъама, Момсие, Фэрдж,
Хъушние, Фазара, Джыойзэ,
Мудария, Барикъа, Бирхъа-
джам. 1982-рэ илъэсым къэра-
лыгъохэм адунэе зэхэт куп
ишIуагъэкIэ Къунейтрэ рай-
оным изы Iахъ Сирием къыра-
тыжыгъ. А Iахъым хэфагъэх

адыгэ чылэгъуиш -Мудария,
Бирхъаджам, Барикъа. Мы
къуаджэхэр Израиль зэрэпэгъу-

нэгъухэм пае аукъодыеу уадэ-
хъан плъэкIыштэп. Хэушъхъа-
фыкIыгъэ къулыкъоу, тэ ФСБ-
кIэ тызаджэрэм фэдэм Iизын
къыIытхи, тыкIогъагъ. Апэ
Къунейтрэм тыдэхъагъ. Унэ зэ-
хэгъэуагъэхэр мыщ щызэтэ-
лтых. Ахэр илъэс 30-м ехъу-

аIозэ, тэш фэдэ журналистхэм
арагъэлъэгъу. КъэралыгъуитIур
непэ къызнэсыгъэми зэфэгуб-
жыгъэхэу къахы. Ащыпсэу-
хэрэр зэдэгъушыIэнхи, зэлы-
кIонхи фитхэл. Зэпыйхэр зэмы-
зэонхэм ООН-м илIыкIохэр
лъэплъэх. Метришгъэ пэпчъ ахэм
яIофшIэпIэ къутамэхэр шытых.
Джоланыр зэрэпсаоу джуртмэ
заштагъэр 1967-р ары. Ащы-
гъум шыIэгъэ зэпэуцуужьыр та-
рихъым мэфиш заокIэ хэхъагъ.
ХъокIон зэшхэу Асмэт, Наби,
Фикрат а лъэхъаным цIыкIугъэ-
хэми, мэфиш заор ащыгъуп-
шэрэп.

**ХЪОКIОН Асмэт —
Сирием ит къуаджэу
Бирхъаджам щэпсэу:
«Заор къызежъэм,
псынIкIэу зытыугъой,
зы щыгъын тIэкIу горэ
тштэгъагъэми ары, ти-
IахыIэу Шам щыIэхэм
адэжъ тыкIуагъ. Джурт
хэгъэгум итопыщэхэр
ыуххэмэ къэдгъээзэжы-
ныр тигугъугъ. Тикъуа-
джэхэр мэфишкIэ аубы-
тыгъэх. ТIапIи, тIахъапIи
IэкIыб хъугъагъэх».**

ХъокIонхэм къызагъэзэ-
жышъугъэр 1982-рэ илъэсыр
ары. Илъэс 15 теушIагъэу къы-
зыдэхъажыгъэгъэхэ щагу-
хэр зэхэкIыхъагъэхэу, яунэхэм
арыIхэр хъунокIахэм зэрап-
хъуагъэхэу къычIэкIыгъ. Джы
къызнэсыгъэми зызэтырагъэу-
цожьы.

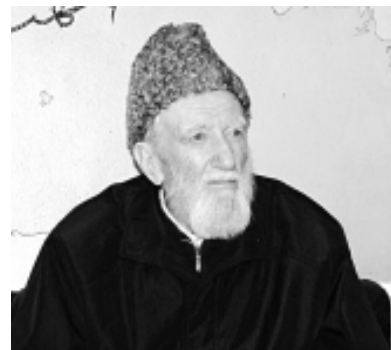
**ТЫГЪУЖЪ Хъусам —
Сирием ит къуаджэу
Мударие щэпсэу:**

«Къунейтрэ пэмычыжъэу
адыгэ къэхалъэ щыт.
Джолан заом хэкIода-
гъэхэр ащ дэлъых. Ти-
лъэпкъэгъу нэбгырэ 200
фэдиз мы зэпэуцуужьхэм
ащыфэхыгъагъ».

Тыгъужъ Хъусам ятэ заом
хэкIодагъ, ежъ ащыгъум илъэ-
ситIу ыныбжыгъэп. «Джолан-
ныр — тигууз шъхьаI» аIозэ,
тилъэпкъэгъухэм ягукIаехэр
къытIаIотэгъагъэх, джы зичэ-
зыу гууз ахэм къафыкъокIыгъ.
Сирием къыкIырэ къэбархэмкIэ,
Къунейтрэми зэпэуцуужьыр нэ-
сыгъ. ООН-р ащ зэритым пае,
щызэмызэонхэу къашIошIы-
щтыгъэ ыкIи ащ елытыгъэу
адыгэхэр а лъэныкъом ко-
щыгъагъэх. Джы ащи заор нэ-
сыгъ.

Адыг. Быслъымэн. Философ

Джоланым ит адыгэ къуа-
джэу Барикъа лIыжъ гъэшIэ-
гъон горэм тыщырихыIэгъагъ.
Сирием щыпсэурэ адыгэ-
хэм ар янахыжъ гъэшIуагъ.
ЫцIэ быслъымэн дунаим шы-
зэIахIэ. Джэудэт Саид. ИлIа-
къокIэ Цэймэ ащыщ. Дунаим
сыд икьэхъукIэр, изэхэтыкIэр,
псэ зыпытхэм язекIуакIэхэр сыд
фэдэхэ? Джэудэт илэжыгъэхэр
упчIэ куухэм яджэуап.

ДЖЭУДЭТ Саид:

«Дунаир зэрэзэхэтыр
зэкIэ быслъымэнхэм
ятхылъ лъапIэ ит. Бгъэ-
шIэгъонэу, мыр хьалэ-
мэт дэд пIонэу, Къур-
Iаным имытхагъэ зи
къэхъурэп. Псэм
дыкIыгъоу акъылыр
цыфым Тхьэм къыри-
тыгъ, ащ ыуж бзэр
къылуилъхъагъ — джары

аныхъ хьалэмэтэу бгъэ-
федэн фаер».

Джэудэт дин зэфэшъхьафхэр
ыушэтыгъэх. Цыфхэм ятхьэ-
шIошъхъуныгъэ кIуачIэу иIэр,
агъэлъэпIэрэ лъэныкъохэр зэ-
ригъэшIэнхэм илъэс пчъагъэрэ
пылбэгъ. Диным изакъоп ащ
хэшIыкI зыфыриIэр. Политикэр,
тарихъыр, хэбзэгъэуцугъэхэр...
ЗыхышыкIырэр бэ. Къэралы-
гъо пчъагъэм ащыпсэурэ шIэ-
ныгъэлэжъхэм, динлэжъхэм
Джэудэт яупчIэжыгъэу. А зы
мафэм аныхъ макIэмэ писъмэ
50 къыфатхы. Илъэс 85-м блэ-

кIыгъэми умышIэнэу, лIыжыр
чаны. Компьютерыр, Интер-
нетыр зэригъэфедэрэр тэгъэ-
шIагъо тIозэ, нэмыкI Iофэу
ышIэхэрэри къытиIуагъэх. Пчэ-
дыжъ къэс, кушъхъэфачъэм
тесэу нэмашIыгъом мэщытым
макIо, къыгъээзэжъмэ, чэмыр
ещы. Джэудэт Саид игупшы-
сэ гъэшIэгъонхэр камерэм
тыратхэх. ИгушыIэ лIэуж-
хэм апае джарэуштыгъэу аухъу-
мэ. ИдунээеплъыкIэ ашIо-
гъэшIэгъонэу иджэпсалъэ-
хэм нэужым зэфэс инхэм аще-
дIух.

Мэрдж-Ассултан

Мы къуаджэм шIэныгъэлэжъ
цIэрыIоу, географиемкIэ профес-
сорэу Адэл Абдыл-Салам ты-
щыIуагъ. Адэл илIакъокIэ
Лашэмэ ащыщ. ЧIыопсым,
тыкъэзыуцуужьэрэ дунаим икьэ-
кIуапIэхэр Адэл Абдыл-Салам
ыушэтыгъ. Географием, ана-
хъэу картэ зэхэгъэуцоным, игъа-
шIэ фишъхыгъ. Лашэ Адэл
иIофшIэн шъхьаIэ дыкIыгъоу
лъэпкъ культурэм идыхъэ кIэн
ыугъоиным игъашIэм дэла-
жъэ. IэкIыбым щыпсэурэ ады-

гэхэм ащыщэу апэрэу хэкум
къэтхагъэр Адэл ары. 1957-рэ
илъэсым Адэл хэкужъым
писъмэ ытхыгъагъ. Адыгэ тха-
кIохэм ятхылъхэм акIэлъэгъу-
гъагъ.

ЛАЩЭ Адэль:

«КIэрэщэ Тембот, Теу-
цожъ Цыгъу, Цэй Ибра-
хым, ХьэдэгъэлIэ Ас-
кэр, Елбэт Хьасан,
Шэртэнэ Аскэрбий. Зэ-
лъахIэрэ адыгэ тхакIо-

хэм яIофшIагъэхэр къыс-
фагъэхъыгъагъэх. Джы
къызнэсыгъэми а тхылъ-
хэр сэгъашIох. Письмэу
къысфакIоштыгъэхэми
зы ахэзгъэзыгъэп».

Докторэу Адэл Абдыл-Са-
лам Сирием осэ ин шыфашIы.
Пенсием зэрэкIуагъэм емы-
лытыгъэу, Дамаск дэт къэра-
лыгъо университетым щыре-
гъаджэх, ипрофесор гъэшIуа-
гъэхэм ясатыр хэт.

Ащ фэдэу мы къуаджэм
цыф гъэсагъэу бэ къыдэкIы-
гъэр. КIэдэкIой Ахьмэд Сири-
ем щызэIахIэрэ хирург. Ахь-

мэд Адыгэ Хасэм изэхэщэн,
игъэлорышIэн чанэу хэлажъэ.
Хэсэ тхьаматэуи Iоф ышIагъ.
Тэ Сирием тыкIонэу унашъо
зытэшIым, апэу гушыIэгъу
тызфэхъугъагъэр Ахьмэд ары.
Адыгэ Хасэм итхьамэтэ Iна-
тIэ ыгъэтIылыгъэу хэгъэгум
теблэгъагъ, арэу щытми, «сы-
текIыжыгъэшъ, джы ар сиIо-
фыжъэп» ымыIоу, типрограммэ
зэпыфэнымкIэ ишIуагъэ къы-
гъэкIуагъ. Лъэпкъ зыкIыны-
гъэм, бзэм, культурэм якъэухъ-
умэн ыгъэгумэкIырэ цыфэу
Ахьмэд щыт.

Мэрджэ Ассултаным охъта-

бэ щыдгъэжIонэу хъугъэп. Си-
рием тызыщыIэгъэ мэфишIым
иаужырэ мафэ мы къуаджэм
тынэсыгъ ныIэп. Чэщ хэкIота-
гъэу тыдахыи, пчэдыжыпIэу
тыкыдэкIыжыгъ. Ау а охътэ
тIэкIоу тилъэпкъэгъухэм
адэджэкIуагъэм ягуфэбэныгъэ
зэхэтшIэнэу игъо тифагъ.

Мы къуаджэм изакъоп, Си-
рием щыдгъэжIогъэ мафэхэр
дахэкIэ, шIуекIэ тыгу къынагъэх.
Тхьэм ыломэ, зэгорэм джыри зэ
тызэIукIэным терупшысэзэ,
тилъэпкъэгъухэм такъыфы-
зэплъэкIыжызэ тыкыдэкIы-
жыгъагъ.